ביון דחזיא לכהן שפיר דמי. אע"ג דאמר בשילהי כירה (לעיל דף מז.) דבגדי עניים לעשירים לא הכא לכ"ע חזיא אלא איסורא הוא דרביע עליה[א] אבל התם לא חזו מחמת גריעותא ומהאי טעמא נמי לא אמרינן התם טעמא דבסמוך דאי בעי מפקר לנכסיה והא דאמר בפרק כל הכלים (לעיל ד' קכה.) שירי פרוזמיות שאין בהן ג' על ג' אין מטלטלין אותן משמע הא יש בהן שלש על שלש מטלטלים היינו לענייס א"נ אפילו לעשירים בדית עניים: **דאי בעי מפקר לנכסיה.** הוה[ב] מצי למימר [ג]כדלעיל כיון דחזי[ד] אלא כיון דמשכח טעמא דאפי' לדידיה מצי חזי אמר ובפרק כל שעה (פסחים דף לה:) ובפרק שלשה שאכלו (ברכות ד' מז.) אילטריך להאי טעמא[ה]: **האי אידגן.** מדנקט אידגן משמע אפי' לא ראה פני הבית תימה אכתי אפילו הקדימו בברי נמי לא לחייב אלא באידגן וראה פני הבית וי"ל דאי לא כתב והרמותם ה"א דכולם חייבין אפילו לא אידגן השתא דכתי' קרא מוקמי ליה במסתבר דהיינו לא אידגן שאפילו ראה פני הבית לא היה חייב א"נ י"ל הא דנקט אידגן היינו ככל דינו שראה פני הבית אלא דמילתא דפסיקא נקט דאיכא למאן דאמר בבא מציעא (ד' פח:) דלא בעינן ראיית פני הבית אלא בזיתים וענבים דלאו בני גורן נינהו: **הא** קמ"ל דאין חומש מעכב. ואף על גב דמבעיא לן בפרק הזהב (שם דף נד.) אי מעכב אי לא ולא פשיט מהכא משום[ה] דהוה מצי למימרי דאגב אחרינא תנייה[ו]: אבל

הני נמי [ו](בגמילות חסדים שייכי ל"א הני) בהני שייכי ת"ר הדן חבירו לכף זכות דנין אותו לזכות ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעה"ב אחד בדרום שלש שנים ערב [ז]יוה"כ אמר לו תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ובני אמר לו אין לי מעות אמר לו תן לי פירות אמר לו אין לי תן לי קרקע אין לי תן לי בהמה אין לי תן לי כרים וכסתות אין לי הפשיל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש לאחר הרגל נטל בעה"ב שכרו בידו ועמו משוי ג' חמורים אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים והלך לו לביתו אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו אמר לו בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרתי אין לי מעות במה חשדתני אמרתי שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך ולקחת בהן ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרתי אין לי בהמה במה חשדתני אמרתי שמא מושכרת ביד אחרים בשעה שאמרת לי תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתני אמרתי שמא מוחכרת ביד אחרים [ח] היא ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות במה חשדתני אמרתי שמא אינן מעושרות ובשעה שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות במה חשדתני אמרתי שמא הקדיש כל נכסיו לשמים א"ל העבודה כך היה הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה וכשבאתי אצל חבירי בדרום התירו לי כל נדרי ואתה כשם שדנתני לזכות המקום ידין אותך לזכות ת"ר [ט]מעשה בחסיד אחד שפדה ריבה אחת בת ישראל ולמלון השכיבה תחת מרגלותיו למחר ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר [י](להן) בשעה שהשכבתיה תחת מרגלותי במה חשדתוני אמרנו שמא יש בנו תלמיד שאינו בדוק לרבי בשעה שירדתי וטבלתי במה חשדתוני אמרנו שמא מפני טורח הדרך אירע קרי לרבי אמר להם העבודה כך היה ואתם כשם שדנתוני לכף זכות המקום ידין אתכם לכף זכות תנו רבנן פעם אחת הוצרך דבר אחד לתלמידי חכמים אצל מטרוניתא אחת שכל גדולי רומי מצויין אצלה אמרו מי ילך אמר להם ר' יהושע אני אלך הלך רבי יהושע ותלמידיו כיון שהגיע לפתח ביתה חלץ תפיליו ברחוק ארבע אמות ונכנס ונעל הדלת בפניהן אחר שיצא ירד וטבל ושנה לתלמידיו ואמר [כ](להן) בשעה שחלצתי תפילין במה חשדתוני אמרנו כסבור רבי לא יכנסו דברי קדושה במקום טומאה בשעה שנעלתי במה חשדתוני אמרנו שמא דבר מלכות יש בינו לבינה בשעה שירדתי וטבלתי במה חשדתוני אמרנו שמא ניתזה צינורא מפיה על בגדיו של רבי אמר להם העבודה כך היה ואתם כשם שדנתוני לזכות המקום ידין אתכם לזכות: מפנין תרומה טהורה וכו': פשיטא לא צריכא [א]דמנחה ביד ישראל מהו דתימא כיון דלא חזיא ליה אסור קמ"ל כיון דחזיא לכהן שפיר דמי: [ב]ודמאי (וכו'): דמאי הא לא חזי ליה [ג]כיון דאי בעי מפקר ליה לנכסיה והוה עני וחזיא ליה השתא נמי חזי ליה [ד]דתנן [ה]מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי ואמר רב הונא תנא ב"ש אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי וב"ה אומרים מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי: ומעשר ראשון שניטלה תרומתו וכו': פשיטא לא צריכא שהקדימו בשבולים ונטלה הימנו תרומת מעשר ולא נטלה הימנו תרומה גדולה וכי הא [ו]דא"ר אבהו אר"ל [ז]מעשר ראשון שהקדימו בשבולין פטור מתרומה גדולה שנא' [1]והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר [ח]א"ל רב פפא לאביי א"ה אפי' הקדימו בכרי נמי ליפטר א"ל עליך אמר קרא [2]מכל מתנותיכם תרימו וגו' ומה ראית האי אידגן והאי לא אידגן: ומעשר שני וכו': פשיטא [ט]לא צריכא שנתן את הקרן ולא נתן את החומש הא קמ"ל דאין חומש מעכב: והתורמס היבש כו': דווקא יבש אבל לח לא מ"ט כיון דמריר לא אכלה: אבל

הסאה שביד הכהן שהיא תרומת מעשר שנתן לו הלוי, אחד ממאה מן התבואה שביד ישראל. וכיון שראו שעמי הארץ לא היו מפרישין מעשר (לכהן) [ונותנין ללוי, חייב הקונה לתת אחד ממאה לכהן שיעור תרומת מעשר] שחייב בו מיתה. אבל המעשר שהוא בלאו לא חייבוהו מספק. וזה מפורש בגמרא יומא בפ"ק דף ט ע"א ובסוף סוטה במשנת דיוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר ובגמ' שם. ודמאי זה כיון שהוא ספק מעושר ספק אינו מעושר התירוהו מפני חיי נפש לאכסניים ולעניים כפירושו. וזה שאמר ריש לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה, פיר' חייבה התורה להפריש תרומה ומעשר מן הדגן שכבר נעשה גורן, כדכתיב ראשית דגנך תירושך ויצהרך כו', ואינו נקרא דגן אלא אחרי דישתו בגורן והעמדתו כרי. והתורה אמרה להפריש מן הדגן ראשון תרומה גדולה, ואחריו מעשר ראשון. ואחריו שנה ראשונה ושניה מעשר שני, ושנה שלישית אינו מפריש מעשר [שני] אלא מעשר עני. ואינו חייב להפריש כל אילו אלא אחרי שיקצור ויגדוש ויזרה ויעמיד כרי בגורן. לפיכך אמר ריש לקיש אם בא ישראל מי שהיו לו עשרה עומרין שבלין, וקודם שיכניסן לגורן לדוש נתן מהן עומר אחד מעשר ללוי, הלוי אינו חייב לתת ממנו אלא תרומת מעשר לכהן, שהשיבלין לא נתחייבו (אלא) [לא] בתרומה ולא במעשר, והביא טעם לדבריו מן המקרא הזה [והרמתם ממנו תרומת ה' וגו'] . והקשה עליו רב פפא למה הוצרכתה לדחוק הדבר בשבולין, אפילו בכרי הקרים המעשר קודם שיפריש החרומה ליפטר, ולא יהא חייב הלוי להפריש ממנו אלא תרומת מעשר. ופירק לו כיון שהעמידו כרי אידגן, וקרינא ביה מכל מתנותיכם תרימו שכולל הכל. ומעשר שני והקדש שנפדו. הוצרך להזכירו התנא, להודיע שאם לא נתן החומש [אין החומש] מעכב.

מוסף רש"י

מאכילים את העניים דמאי. דיוב עמי הארץ מעשרים הם וחומרא דדגנן בעלמא הוא (ברכות מז. וכעי"ז ערובין יז:) שהעמידו בקפה טבל וגבי עניים ואכסניא לא העמידו דבריהם (סוכה לה:). **ואת האכסניא.** חיילות מלכי ישראל המוטלין על בני העיירות לזון להגין עליהם מאויביהם וישראלים הן והכי הן כעניים הוא לו ואינן במקומן (פסחים לה: וכעי"ז ברכות וערובין וסוכה שם) **לא צריכא שהקדימו בשבולים.** לוי קדם את הכהן ונטל מעשר בשבלים קודם שנטל כהן תרומה גדולה, והכהן היה לו ליטול תרומה גדולה תחלה ממחיסים, דדימנא קרייה לאשית, וכתיב (שמות כב) מלאתך ודמעך לא תאחר, ממלאת תרומה גדולה של כהן כתוך המעשר הזה תחלה ממחיסים שבו, לבד מתרומת מעשר שעל הלוי להפריש תרומה ממעשרו (ברכות מז.). **וכי הא דא"ר אבהו.** לשמעינן מתניתין דהכי הוא כדר' אבהו דפטור ליה לגלוי מתרומה גדולה שבו (שם). **מעשר ראשון שהקדימו בשבלים פטור מתרומה גדולה.** שהיה לו לכהן ליטול תרומה גדולה תחילה, שהרי קראה לאשית, והלוי אחריו מעשר במה שמשייר, וזה שנטל מעשר תחלה ומעלה שלא הוצרכה תרומה גדולה ממעשרו, וישראל לא יתן לכהן אלא אחד מחמישים במה ששייר, נמצא כהן מפסיד, פטור הלוי מתרומה גדולה שבמעשר זה (ביצה יג: וכעי"ז ערובין לא: ופסחים לה: ותמורה ה:). **שנאמר והרמותם ממנו תרומת ה'.** ופירש ומה היא התרומה, מעשר מן המעשר (ביצה יג:). **אי הכי אפילו הקדימו.** לתרומה, **בכרי.** משמתמרת, **נמי ליפטר.** לוי מהאי קרא (שם). **עליך אמר קרא.** שלא תאמר כן (שם). **מכל מתנותיכם תרימו.** בפרשת לויים כתיב ולא הלויים תדגנו, וכתיב בהאי קרא את כל תרומה שבו חייבים להפריש (ברכות מז:) אפילו תרומה גדולה (ערובין לא: ופסחים לה:) שאם הקדיש לוי את הכהן בכרי וקבל מעשרותיו קודם שיטול כהן תרומה גדולה מן הכרי, צריך להפריש הלוי מן המעשר תחלה אחד ממחיסים לתרומה גדולה, ויחזור ויפרש תרומת מעשר (במדבר יח כט). **ומה ראית.** דמוקמת קרא דחייב בהקדימו בכרי וקרא דפטור בהקדימו בשבלים (ערובין שם ופסחים שם וביצה שם) אימא איפכא (ביצה שם). **האי אידגן.** משעה שנתמרת בכרי נעשה דגן וכיון דאיקרי דגן חלה עליו רשות כהן תחלה, דכתיב ראשית דגנך תתן לו, אבל בשבלים לא אידגן ולא חלה עליו רשות כהן (ברכות מז:) וכי שקליה לוי עדיין לא היה טבול לתרומה (ערובין ופסחים שם). **ולא נתן את החומש.** מע"ש והקדש אם הבעלים פודין אותו מוסיפין חומש (ברכות מז:).

מסורת הש"ס

א) מיי' פכ"ה מהלכות שבת הלכה כ:
יא ב סש הלכה יט:
יב ג מיי' פ"י מהלכות מעשר הלכה יא:
יג ד מיי' פ"ג מהלכות תרומות הלכה יג טור י"ד סימן שלא:
יד ה מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה יט:

מוסף תוספות

א. וחזי לאחרינו, לא מקצה לי' לגמרי. רשב"ם לעיל מז. ד"ס מתיב. ב. לא הוה צריך להאי טעמא, אלא. תוס' סוכה לה: ד"ה דאי בעי. ג. דשרי וכו' תרומה ביד ישראל הואיל וחזיא לכהן, [ה"ג]. תוס' סוכה לה: ד"ה דאי בעי. ד. לעניים. תוס' עירובין לא. ד"ה דמאי. ה. דאי לאו דנפקא לן מדוכתא אחרינא דחומש אינו מעכב, ממתני' ליכא למפשט. ריטב"א. ו. אבל השתא דנפקא לן מדוכתא אחרינא דחומש אינו מעכב אפשר לומר דמתני' נמי הא קמ"ל דחומש אינו מעכב. ריטב"א.

רב נסים גאון

שמא צינורא ניתזה מפיה על רבי. פי' צינורא שינתז מפי האדם כשהוא מדבר למטרונית והיא נכרית וגנגע בו מרוקה הוצרך לטבול, כי רוקן של נכרים גזרו עליו חכמים טומאה. ועיקר זה הוא מהש אמר הקב"ה בענין הזב (ויקרא טו) וכי ירוק הזב בטהור, יכול אפילו רקק ולא נגע יהא טמא ת"ל בטהור. ובתוספתא זבין בפרק חמישי אמרו וריר וכיחו ומימי האף שלו הרי הן כרוקן. דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה מטמאין טומאת משקה, זובו ורוקו ומימי רגליו מטמאים טומאה חמורה. וזאת התורה מיוחדת בישראל בלבד אבל לא בנכרים, והחכמים הם שגזרו עליהם שיהו כזבין לכל דבריהם. ותמצא כיוצא בזה במס' נדה בפרק בנות כותים (דף לד) כשאמרו בית שמי דם הנכרית טהור, הקשה להם מזו הבריתא. ולא חלקו בית שמאי אלא בדמה בלבד אבל רוקה אין מי שחולק בו כי הוא טמא ושורפין עליו את התרומה. וכבר פירשו טעמם של בית שמי שטיהרו דמה (וטיהרו) [וטמאו] רוקה ומימי רגליה, דשכיחי גזרו בהו רבנן דמה דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. ובית הלל הכל אצלם טמא. ושם במסכת שקלים [פ"ח מ"א] שנינו כל הרוקין הנמצאים בירושלים טהורין חוץ משל שוק העליון, וגרסי בתלמוד בני מערבא ר' אבון בשם ר' יהושע קצרין של גוים היה שם. **ובמשנת** טהרות בפרק ה' [משנה ח] שנינו שוטה אחד בעיר או נכרית או כותית כל הרוקין שבעיר טמאין. וקודם לכן בפרק ד' אמרו על ר' ספיקות שורפין את התרומה אחד מהן ספק רוקין. **כבר** נתבאר לך עכשיו ונתקיים מכל מה שהקדמנו כי רוק הנכרים טמא וכי גזירה דרבנן היא. ובפרק יציאות השבת (דף טו) אמרו ספיקות באושא גזור עליהן, ולפיכך הוצרך ר' יהושע בן חנניא טבילה. ותמצא במס' יומא בפרק הוציאו לו את הכף (דף מז) אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קימחית שיצא ודבר עם ערבי אחד בשוק וניתזה צינורא מפיו על בגדו, ונכנס ישבאב אחיו ושימש תחתיו. ובחומר בקודש (חגיגה דף כג) תמצא גזירת צינורא דעם הארץ, וזה בענין הקודש. **מפנין תרומה טהורה ודמאי.** כבר פירשנו דמאי בפרק שלשה שאכלו כאחת, כי הוא הדבר הנדמה דמי מתוקן ומי אינו מתוקן, ובארנו שם עיקר גזירתו.

עין משפט נר מצוה

יא ב סש הלכה יט:
יב ג מיי' פ"י מהלכות מעשר הלכה יא:
יג ד מיי' פ"ג מהלכות תרומות הלכה יג טור י"ד סימן שלא:
יד ה מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה יט:

תורה אור השלם

1 וְאֶל הַלֵּוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם מֵאִתָּם בְּנַחֲלָתְכֶם וְהֲרַמְתֶּם מִמֶּנּוּ תְּרוּמַת יְיָ מַעֲשֵׂר מִן הַמַּעֲשֵׂר:
במדבר יח כו
2 מִכֹּל מַתְּנֹתֵיכֶם תָּרִימוּ אֶת כָּל תְּרוּמַת יְיָ מִכָּל חֶלְבּוֹ אֶת מִקְדְּשׁוֹ מִמֶּנּוּ: במדבר יח כט

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרתי שמא מוחכרות ביד אחרים ובשעה כל"ל ותינא היא נמחק: (ב) רש"י ד"ה אכסניא חיל של מלך ישראל. נ"ב כך פירש"י בפרק בכל מערבין דף לא וכן בפרק כל שעה דף לה אבל המוספות בפ' ג' שאכלו פי' עוד פי' אחר חיל של נכרים כו' וע"ש דף מו:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה כל היכא דאמרינן מעשה וכו'. עיין דבר נחמד בזה בברכת הזבח תמורה דף טו ע"ב:

רבינו חננאל

מפנין תרומה טהורה אע"פ שהיא בביתו של ישראל, הואיל וראויה לכהן היום מטלטלין אותה ושפיר דמי. וכן דמאי. והדמאי כיון דאילו הפקיר כל נכסיו ויהיה עני מותר לאוכלו, אע"פ שעכשיו לא הפקיר נכסיו מותר לטלטלו. והוא הלוקח תבואה מעם הארץ שאינו יודע אם הוציא מעשר ממנה אם לאו, כי התרומה לא נחשדו עמי הארץ עליה, ודאי היו מפרישין אחד מחמשים והוא בבינונית ונותנו לכהן. אבל המעשר היו הרבה עמי הארץ שלא היו מפרישין אותו ונותנין ללוי. וחייבו חכמים הקונה מעם הארץ שאינו יודע אם הוציא מעשר ממנה אם לאו, להפריש מזו התבואה חלק אחד ממאה שהיא תרומת מעשר, שהאוכל תרומת [מעשר] כאוכל תרומה, והוא עון מיתה. וזה פירושו, ישראל שיש לו מאה סאין תבואה, חייב לתת לכהן ב' סאין מהן, והיא נקראת תרומה גדולה, וחייב לתת עשרה מהן פחות מעט והוא נקרא מעשר ראשון, וחייב הלוי לתת מן העשרה סאין שנתן לו ישראל סאה אחת לכהן, והוא שאמר הכתוב והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר. נמצא[ת] לקיש מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה, פיר' חייבה התורה להפריש תרומה ומעשר מן הדגן שכבר נעשה גורן, כדכתיב ראשית דגנך תירושך ויצהרך כו', ואינו נקרא דגן אלא אחרי דישתו בגורן והעמדתו כרי. והתורה אמרה להפריש מן הדגן ראשון תרומה גדולה, ואחריו מעשר ראשון. ואחריו שנה ראשונה ושניה מעשר שני, ושנה שלישית אינו מפריש מעשר [שני] אלא מעשר עני. ואינו חייב להפריש כל אילו אלא אחרי שיקצור ויגדוש ויזרה ויעמיד כרי בגורן. לפיכך אמר ריש לקיש אם בא ישראל מי שהיו לו עשרה עומרין שבלין, וקודם שיכניסן לגורן לדוש נתן מהן עומר אחד מעשר ללוי, הלוי אינו חייב לתת ממנו אלא תרומת מעשר לכהן, שהשיבלין לא נתחייבו (אלא) [לא] בתרומה ולא במעשר, והביא טעם לדבריו מן המקרא הזה [והרמתם ממנו תרומת ה' וגו'] . והקשה עליו רב פפא למה הוצרכתה לדחוק הדבר בשבולין, אפילו בכרי הקרים המעשר קודם שיפריש החרומה ליפטר, ולא יהא חייב הלוי להפריש ממנו אלא תרומת מעשר. ופירק לו כיון שהעמידו כרי אידגן, וקרינא ביה מכל מתנותיכם תרימו שכולל הכל. ומעשר שני והקדש שנפדו. הוצרך להזכירו התנא, להודיע שאם לא נתן החומש [אין החומש] מעכב.

שלא ניטלה תרומתו. קא סלקא דעתך שלא ניטלה תרומת מעשר שלו: **אסימון.** שאין עליו צורה: **חלב.** עשב שמשתרש בעומק כנגדו ואין שרשיו מתפשטין וכו' מ) תיסא יהושע את הארץ לישראל: **נעמיות.** בנות היענה: **יטלטלו.** ראוי הוא להיות לו פילין ולהאכילן: **על מכוסיהן.** בשבת ולא גזר משום שחיקת סממנין: **שכן דרכן לסוף.** בלא מכה הלכך לאו מוכחא מילתא דלרפואה: **הפקינן.** הזמינן: **אסור לטלטלן.** ואפילו הזמינם למאכל בהמה דטירחא היא: **סיאה אזוב וקורניים.** לקמיה מפרש לה: **הכניסן לעצים.** לייבשן: **שלא יקטום בכלי.** כדרך חול כדאמרן (לעיל דף עד:) אלא מאן דפריס סילקא דמי לטווחן: במילתיה דרבי יהודה גרסינן **מולג ואוכל ובלבד שלא ימולג בכלי הרבה וחכמי' אומרים מולג בראשי אצבעותיו ובלבד שלא ימולג בידו הרבה חול.** כך מצאתי בתוספתא דרבנן מחמרי דבכולי ידא אסור אלא בראשי אצבעותיו. ומהו מולג כגון אם בא לאכול הזרע מולג הארבעתן שהזרע בתוכם: **וכן באמיתא.** לקמיה מפרש מאי אמיתא: **ניציא.** מינטא"י: **פיגם.** רוד"א: **לפרי.** שדריא"ה לו"ר. ל"ל פוליאו"ל: **אברתא.** איסני"א: **חשי.** שדריא"ה. ולשון הראשון לא פורש: **בשר תפל.** שאינו מלוח. ומאן דגרים תפוח היא היא: **מוסר לטלטלו.** דלית ליה מוקצה בטלטול: **במוקצה לאכילה סבר לה כר' יהודה.** כלומר באיסור מוקצה לענין אכילה סבר לה כרבי יהודה דאסר לאוכלו (ג) ובאיסור מוקצה לטלטול סבר לה כרבי שמעון: **בר אווזא.** שמוט: **משמשא לטולא.** שלא יסריח: **ואמר להו רב חסדא חסרון כיס חזינא הכא.** שאתם מניחים אותה בשמש ומתחמם וסלקוהו על פיו מחמה לגל: **באומלא.** כשהוא חי אוכלין אותו בלא מלח: **דג תפל אסור לטלטלו.** דאינו ראוי לאוי לכלום ולכלבים לאו דעתיה למישדייה אבל מליח נאכל חי על ידי מלחו: בשר

מפני שהוא מאכל לצביים ואת החרדל מפני שהוא מאכל ליונים רשב"ג אומר אף מטלטלין שברי זכוכית מפני שהוא מאכל לנעמיות אמר ליה רבי נתן אלא מעתה חבילי זמורות יטלטלו מפני שהוא מאכל לפילין ורשב"ג נעמיות שביחי פילין לא שביחי אמר אמימר ה"והוא דאית ליה נעמיות אמר רב אשי לאמימר אלא דקאמר ליה ר' נתן לרשב"ג חבילי זמורות יטלטל מפני שהוא מאכל לפילין אי אית ליה פילין אמאי לא אלא ראוי ה"נ ראוי ג) אמר אביי רשב"ג ורבי שמעון ורבי ישמעאל ורבי עקיבא כולהו סבירא להו כל ישראל בני מלכים הם רשב"ג הא דאמרן ר' שמעון ז) דתנן בני מלכים סכין על גבי מכותיהן שמן וורד שכן דרכן של בני מלכים לסוך בחול ח) ר"ש אומר כל ישראל בני מלכים הם ר' ישמעאל ור' עקיבא דתניא ט) הרי שהיו נושין בו אלף מנה ולבוש י) איצטלא בת ק' מנה מפשיטין אותו ומלבישין אותו איצטלא הראויה לו תנא משום רבי ישמעאל ותנא משום רבי עקיבא כל ישראל ראוין לאותה איצטלא:

חבילי קש וחבילי כו': תנו רבנן **יא) חבילי קש וחבילי עצים יב) וחבילי זרדים אם התקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן רשב"ג אומר חבילין הניטלין ביד אחד מותר לטלטלן בשתי ידים אסור לטלטלן יג) חבילי יד) סיאה אזוב וקורנית הכניסן לעצים אין [א] מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה מסתפק מהן בשבת וקוטם ביד ואוכל ובלבד שלא יקטום בכלי ומולל ואוכל ובלבד שלא ימלול בכלי הרבה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים טו) מולל בראשי אצבעותיו ואוכל ובלבד שלא ימלול בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול וכן באמיתא וכן בפיגם וכן בשאר מיני תבלין יז) מאי אמיתא ניניא סיאה אמר רב יהודה (סיאה) צתרי אזוב אברתא קורנית קורניתא שמה והא ההוא דאמר להו מאן בעי קורניתא ואישתכח חשי אלא סיאה צתרי אזוב אברתא קורניתא חשי: איתמר בשר מליח מותר לטלטלו בשבת בשר [ב] תפל רב הונא אמר מותר לטלטלו רב חסדא אמר אסור לטלטלו רב הונא אמר מותר לטלטלו יח) והא יט) רב הונא תלמיד דרב הוה ורב כר' יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה לאכילה סבר לה כרבי יהודה יט) במוקצה לטלטל סבר לה כרבי שמעון רב חסדא אמר אסור לטלטלו והא רב יצחק בר אמי איקלע לבי רב חסדא וחזא ההוא בר אווזא דהוו קא מטלטלו ליה משמשא לטולא ואמר רב חסדא חסרון כים קא חזינן הכא שאני בר אווזא דחזי לאומצא ת"ר כא) דג מליח מותר לטלטלו דג תפל אסור לטלטלו כב) בשר בין תפל ובין מליח מותר לטלטלו כג) (וסתמא כרבי שמעון) תנו רבנן כד) מטלטלין את העצמות מפני שהוא מאכל לכלבים בשר**

אבל לא את הטבל. והא דאמר (ד) רבה בפרק כירה (לעיל דף מג.) טבל מוכן הוא אבל שבת אסור עבר ותיקנו מתוקן ה"מ לענין ביטול כלי מהיכנו אבל החמירו כמו לענין טלטול בידים: **שפדאו** אגב אסימון. הא דנקט אסימון היינו דלא כרבי דוסא דפרק הזהב (ב"מ דף מז:) והוה מלי למימר[א] מעות הניתנות סימן לבית המרחץ לד"ה[ב] אבל משום דאסר קמ"ל כרבנן[ה]: **ונתן** הכסף וקם לו. אין הפסוק כן אבל[ו] ויסף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו (ויקרא כז) ודרך הס"ם לקצר ולומר בלשון אחר קצר כי היא דפרק הדר (עירובין דף סה.) רבי חנינא ביומא דרתח לא מצלי שנאמר בצר אל יורה[ז] ובפרק הרואה (ברכות דף נה:)[ח] שנאמר כל החלומות הולכים אחר הפה[ט] וקשה לר"י נימא כסף דוקא וכ"ת דשוה כסף ככסף אבל דגבי מזקין מצרכינן קרא יש"ב לרבות שוה כסף ועוד דאם כן אפילו קרקע נמי ומנלן למעוטי קרקע ואומר ר"י דמכלל ופרט נפקא כדתנן בבכורות בפרק יש בכור לנחלה (דף נא.) אין פודין לא בעבדים ולא בקרקעות ולא בהקדשות ומפרש בגמרא דבעי למימר ולא הקדשות בכל אלו ולענין פדיון בכור דרשינן התם כלל ופרט[ו] ופדויו מבן חדש כלל כסף פרט תפדה חזר וכלל מה הפרט מפורש דבר המיטלטל[יא] כו' ה"נ איכא למימר בפדיון הקדשות ונתן כלל כסף פרט וקם לו חזר וכלל כו' מיהו בת"כ דרשם ליה מקרא אחרינא וכל ערכך יהיה בשקל הקדש מה ת"ל לפי שנאמר[יב] תפדה יכול בעבדים ושטרות וקרקעו' ת"ל בשקל הקדש אין לי אלא שלעיס מניין לרבות כל דבר המיטלטל ת"ל ופדה בערכך א"כ למה נאמר בשקל פרט לעבדים ושטרות וקרקעות אלא כן דרך הס"ם שאינו מביא עיקר הדרשה כמו שרגיל להביא[יב] (כתובות דף מו:) בנעוריה בית אביה כל שבח נעוריה לאביה אע"ג דהחוא בהפרת נדריה הוא דכתיב וכן הרבה:

רשב"ג אומר אף מטלטלין שברי זכוכית. משמע דמודה לת"ק דמתיר חרדל והא דתנן רשב"ג מתיר בלוף[יב] וכל שכן דמתיר בחרדל: **הכניסן לעצים אין מסתפק.** איכא[יג] למימר[יד] דה"ק הא סתמא נעשה כמי שהכניסן למאכל בהמה[טו] כי היכי דלא תקשה ריש לקיש: **דחזי לאומצא.** מכאן ראיה דדס האבריס[טו] שלא פירש מותר[יז] דקאמר דחזי לאומצא אע"ג דלא מליח[יח]: **דג תפל אסור לטלטלו.** תימה מדאמרי בשר תפל אלמא כר"ש אתיא אם כן דג תפל נמי ליתרי כמו בשר תפל וי"ל דדג תפל אינו ראוי לכלבים אי נמי כר' יהודה אתיא ודג תפל אע"פ שראוי לכלבים אסור לטלטלו דכל מידי דחזי לאיש לא מקלה לכלבים בשר תפל מותר לטלטלו לרבי יהודה מפני שהוא מאכל לחיה:

מטלטלין את העצמות. לר' יהודה דאית לי' מוקלה מיירי כגון שלא הי' עליה' בשר מתמול:[יח] בשר

אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן המצר והחצב מפסיקין בנכסי הגר וכו'. ואמרו מאי חצובא, אמר רב יהודה אמר רב שבו תיחם יהושע את הארץ לישראל כדי שיתפרשו תחומין אחד מחבירו ויאמינו בכך לענין עירובן של תחומים ושיתופם, כי השרשים שהוא משלח בקרקע מוכיחים על הגבולים. ועל פי זה אמרו שם במסכת יום טוב (פרק אין צדין דף כה) חצובא מקטע רגליהון דרשיעיא שהוא, דבר שאין בו רוח חיים, ובצמיחתו משלח שרשיו בארץ במשפט, והרשעים מעקמין דרכיהם ואין הולכין בדרכיו של הקב"ה כמו שראוי להם לכן דרכם באפילה.

מסורת הש"ס

א) [ב"מ מז:], ב) [מוספתא פט"ו], ג) ב"מ קיג:, ד) [לעיל קיח.], ה) [לעיל קז.], ו) [ב"ק], ו) פי' מעיל וחגורה, ז) [מוספ' פט"ו], ח) [שם], ט) ס"א פיאה, י) [לקמן קמ. ע"ש], כ) [ביצה מ.], ל) רש"ל מ"ז, מ) [ב"ב נו.], נ) [שיך לעיל קז: על המשנה], ס) [המורה מקום זה לא דק לחדרבה שם בכתובות מו: וכן שם מ: ובקדושין ג: פריך הש"ס עלה ומסיק ג"כ דהסיא בהפרת נדרים הוא דכתיב אבן כותחת אגמרא דב"ק פז. וע"ש בתוספות ד"ה כיון וע"ע בתוס' עירובין טו: ד"ה בכתיבה וכו' מבואר היטב וע"ע תוספות מו"ק ח. ד"ה נ"ל ומגילה ב. ד"ה ולן ותף כ. ד"ה דכתיב וביבמות סח. ד"ה אי נת וסנהדרין לד: ד"ה דכתיב וכנחים קיז. ד"ה והתורה וכבריתות טו. ד"ה עדות וסוכה ב. ד"ה כי יקריב בכורות יד: ד"ה טוכן], ע) [וע"ע תוס' חולין יד. ד"ה ונסבין],

תורה אור השלם

1 וְנָתַתָּה בַּכֶּסֶף וְצַרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהָלַכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ:

דברים יד כה

2 וְאִם גָּאֹל יִגְאַל אֶת הַשָּׂדֶה הַמְּקֻדָּשׁ אֹתוֹ וְיָסַף חֲמִשִּׁית כֶּסֶף עֶרְכְּךָ עָלָיו וְקָם לוֹ:

ויקרא כז יט

הגהות הב"ח

(א) גמ' בטבל טבול מדרבנן וכגון שזרע בעפלין: (ב) שם וחבילי עלים (וחבילי זרדין) תא"מ יג"ב ע' במה שכתב הטור א"מ סי' ש"ח משמע להדיא דלא גרסי' בגרי"ש וחבילי זרדין אבל במתניתין גרסינן וחבילי זרדין ע"ש: (ג) רש"י ד"ה במוקצה וכו' דאסור לאוכלו ובמוקצה לאיסור טלטול סבר: (ד) תוס' ד"ה אבל וכו' דאמר רב יוסף בפרק כירה: (ה) ד"ה ונתן וכו' לפי שגא' ופדה בערכך יכול בעבדים:

גליון הש"ם

גמ' והא ר"ה תלמיד דרב. ביצה דף מ ע"א. ב"ק קטו ע"א. ועיין ב"ג דף קנג ע"א תוספות ד"ה שלחו ליה (קנ"ג ע"ב): שם במוקצה לטלטל ס"ל כר' שמעון. עיין לעיל דף יט ע"ב תוספות ד"ה הני כרכי דחוי. ולקמן דף קלט ע"ב הסיק לדף קמ ע"ב תוספות ד"ה תלא דבצפן. ועיין במהרש"א ביצה דף לג ע"א בתוספות ד"ה אין סומכין:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אין מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה. נ"ב למאכל מסתפק מהן בשבת: [ב] שם מותר לטלטל בשבת בשר תפל. נ"ב גי' הגמ"ס וריי"ף תפוח ועי' רשב"ם:

רבינו חננאל

אסימון, מטבע שאין עליו צורה. ולא את הלוף ולא את החרדל. רשב"ג מתיר בלוף וכו'. והא דרשב"ג בשיטה. חבילי קש וחבילי עצים וכו'. חצב עשב הוא, והוא העשב (שכן) [שבו] תיחם יהושע לישראל את הארץ. הא מתניתין סתמא היא וכוותיה עבדינן דהא מתניתא נמי דברי הכל הוא. ורשב"ג דאמר אין מותר לטלטל אלא חבילה הניטלת בידו אחת, מוקמינן ליה בחבילות שהכניסן למאכל בהמה דכל סתם שלו תורה לחומרא עבדינן. ותוב מתניתין סתמא תני וכוותה עבדינן. וליכא לאוקומה [ד]רשב"ג מפרש, דהא לא קתני אימתי ולא במה. חבילי סיאה, ציתרי. אזוב, אברתא. וקורנית, חאשי, כולן מיני איזוב הן. הכניסן לעצים להדליק מהן, אין מסתפק מהן בשבת, למאכל בהמה, מסתפק מהן בשבת, [ו]דקי"ל אכל דחזי ליה. וקוטם ואוכל ובלבד שלא יקטום בכלי. ובמלילה חלקו ר' יהודה וחכמים, והלכה כחכמים שאמרו מולל בראשי אצבעותיו ואוכל ובלבד שלא ימולל בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול. וכן באמיתא וכן בפיגם וכן בשאר מיני תבלין. וקי"ל כחכמים. אמיתא, נענע. בשר תפוח, חלקו[ן] בו רב הונא ורב חסדא, רב הונא אמר מותר לטלטלו ורב חסדא אמר אסור לטלטלו. והילכתא כרב הונא, דרב חסדא לגבי רב הונא תלמיד הוא. ותוב רב הונא קאי כר' שמעון דקיי"ל כוותיה, ואפילו רב דסבר כר' יהודה במוקצה לאכילה במוקצה לטלטול כר' שמעון סבירא ליה. ואי חזי לאומצא, פי' ואם ראוי להיאכל נא אפילו רב חסדא מודה שמותר לטלטלו. ועוד תנא מסייע ליה לרב הונא דתנו רבנן דג מלוח מותר לטלטלו. דג תפל אסור לטלטלו, בשר בין חי ובין מליח מותר לטלטלו. ת"ר מטלטלין את העצמות מפני שהן מאכל לכלבים, בשר תפוח מפני הוא מאכל לחיה, וזו היא דתניא כוותיה דרב הונא, מים מגולין מפני שהן ראוין לחתול. ומתניאתא אילין הילכתא אינון

ז) אולי צ"ל והוא הדין אם הכניסן סממנא דקי"ל דדעתיה אכל דחזי ליה ועי' תוס' כאן ד"ה הכניסן.

מוסף רש"י

ולא מעשר ראשון וכו' פשיטא. קס"ד בתרומת מעשר קאמר וקפריך פשיטא (ערובין לא: ופסחים לה:) דהיינו טבל (ברכות מז:). **שהקדימו בכרי.** לאחר שנתמרח והוקבע לתרומה מן התורה, קדש לוי את הכהן ונעל מעשר לאשון ממלה, ואחד מחמישים שבו היה לאוי לתרומה גדולה לכהן, ושלא נטלה תרומתו דקתני לאו תרומת מעשר קאמר, אלא תרומה גדולה (ברכות שם) דחזי לאפרושי מניה מקמי דליפרשי מעשר מניה קאמר (ערובין שם ופסחים שם). **כדאמר ליה רב פפא לאביי.** לעיל אי הכי אפילו הקדימו בכרי (ברכות שם).

מוסף רש"י

אסימון. כסף שלא נקבע בו צורה וקורין לו פלאזו"ן בלע"ז (שם). **ונתן הכסף וקם לו.** במקדיש שדהו כתיב (ויקרא כז) ויסף חמישית כסף ערכך (ערובין שם ופסחים שם). **רשב"ג הא דאמרן.** רשב"ג תמיד בלוף מפני שהוא מאכל עורבין, ושאכל בני מלכים הם לשם לגבל עורבים לגוי ולשמוק (ב"מ קיג:). **שכן דרכן של בני מלכים לסוך בחול.** בלא שום מכה, הלכך כי איכא מכה נמי לא מוכחא מילתא דלרפואה עגיל לליגזרו רבנן משום שמיקת סממנים (ב"מ קיג:). **מפשיטין אותו.** לפרוש לבעל חוב את מזבו (שם).

טו א ב ג מיי' פכ"ה מהל' שבת הל' יט:

טז ד ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הל' [נח] יז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שא סעיף כט:

יח ו מיי' פ"א מהלכות מלוה ולוה הלכה ז ופ"ג מהלכות ערכין הל' טז סמג עשין לג טוש"ע א"ח סימן לז סעיף כח:

יח ז מיי' פכ"ו מהלכות שבת הלכה יח סמג לאוין סה ועשין קלה טוש"ע א"ח סימן שא סעיף כח:

יט ח ט מיי' שם ופכ"א שם הלכה יט סמג שם טוש"ע א"ח סימן שכא סעיף א ובסימן שיט סעיף ו:

כ י מיי' פכ"ו שם הלכה טז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שא סעיף לב:

כא כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף לח:

כב ל מיי' שם טוש"ע שם סעיף כט בהג"ה:

לעזי רש"י

מינטא"י [מינט"א]. מנתה (צמח). רודא"א. פיגם (צמח). שדריא"ה. צתרה (צמח). פוליאו"ל [פוליו"ל]. מנתה (צמח). אישני"א [אישב"א]. איזוב. שדריא"ה. צתרה (צמח).

מוסף תוספות

א. שפדאו על גבי. תוס' הרא"ש. ב. אין מחללין עליו. תוס' הרא"ש. ג. מתני' כיון דלדברי הכל אין מחללין. תוס' הרא"ש. ד. דנקט אסימון. תוס' הרא"ש. ה. לאפוקי מדר' דוסא דאמר מחללין. תוס' הרא"ש. ו. הכי כתיב. תוס' הרא"ש. ז. ומפרש ר"ת דנפיק מדכתיב היערוך שונך לא בצר. תוס' הרא"ש. ח. גבי פותחי חלומות, יוכולם נתקיימו בי, לקיים מה. תוס' הרא"ש. ט. ופריך התם אטו כל החלומות הולכים אחר הפה' קרא הוא, ומשני אין דא"ר יוחנן מנין שכל החלומות הולכים אחר הפה, שנאמר יוהי' כאשר פתר לנו כן היה'. תוס' הרא"ש. י. וכללו. תוס' הרא"ש. יא. וגופו ממון יצאו קרקעות שאין מטלטלין יצאו עבדים וכו'. תוס' הרא"ש. יב. משמע דבחרדל מודה דאסור. (ו)צ"ל מתיר אף בלוף. תוס' הרא"ש. יג. תימה דקשיא רישא אסיפא דמשמע [רישא] דוקא הכניסן לעצים הא סתמא למאכל בהמה, וסיפא קתני למאכל בהמה מסתפק הא סתמא לעצים קיימי ואסירי. תוס' הרא"ש. יד. הכניסן לעצים אין מסתפק מהם. תוס' הרא"ש. טו. ומותר לטלטלן בשבת. תוס' הרא"ש. טז. הנבלע. תוס' הרא"ש. יז. לאוכלו עם הבשר כל זמן שלא יצא. תוס' הרא"ש. יח. דהשתא לא הוי נולד. תוס' הרא"ש (וע' הגהות מגא הרעיס).

רב נסים גאון

אסימון הוא מטבע, בפרק הזהב (ב"מ דף מז) מאי אסימון פולסא. ומה שהוא כעין זה אסור לפדות בו את המעשר שני, כי הכתוב פי' שצריך מטבע שיש עליו צורה, דכתיב (דברים יד) וצרת הכסף בידך דבר שיש עליו צורה. ת"ר מטלטלין את החצב. זה [הן]חצב הוא צמח משלח שרשיו למטה בקרקע בצדק בלא הטייה, והוא מה שאמרו בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף נה)

קכח: מפנין פרק שמונה עשר שבת

בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה. תימה לימא מפני שהוא מאכל לכלבים וי"ל דכרבי יהודה אתיא ואינו מסריח כפירוש הקונטרס אלא חזי ליה וכל מידי דחזי ליה לאינשי לא מקלקי לכלבים אבל מפני שהוא מאכל לחיה מותר לטלטלו דכל ישראל בני מלכים הם ורב חסדא דלא שרי בשר תפל מהאי טעמא לית ליה כל ישראל בני מלכים: **אין** עוקרין בהמה חיה ועוף. לספרים דגרסי רס"ל הך ברייתא פליגא אקמייתא בתרתי דדייקינן הא דדווי מדדין אפילו ברה"ר ולעיל קתני דווקא בחצר ותו סיפא דמוקמת לתרנגולת דאין מדדין ברה"ר ולעיל קתני דאפי' בחצר לא ולספרים דגרסי אין עוקרין בהמה חיה ועוף בחצר אתי שפיר: **קמ"ל איתובי מיתבא דעתה.** אע"ג דבפרק בתרא דיומא (דף פג.) אמר חולה אין מאכילין אותו ביום"כ אלא ע"פ מומחה והכא (פ) שריא משום יתובי דעתא היינו שיותר יכולה היולדת להסתכן על ידי פחד שתתפחד שמא אין עושין יפה מה שהיא צריכה ממה שיסתכן החולה ברעב: רבא

בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה מים מגולין מפני שהן ראויין לחתול רשב"ג אומר כל עצמן אסור לשהותן מפני הסכנה: **מתני'** [1]א כופין את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתכנס מדדין עגלין וסייחין[2] [3]אשה מדדה את בנה אמר רבי יהודה [4]באימתי בזמן שהוא נוטל אחת ומניח אחת אבל אם היה גורר אסור: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב בהמה שנפלה לאמת המים מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה מיתבי [5]בהמה שנפלה לאמת המים עושה לה פרנסה במקומה בשביל שלא תמות פרנסה אין כרים וכסתות לא לא קשיא [6]הא דאפשר בפרנסה הא דאי אפשר בפרנסה אפשר בפרנסה אין ואי לא מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה והא [7]קא מבטל כלי מהיכנו סבר מבטל כלי מהיכנו דרבנן [8]ר"צער בעלי חיים דאורייתא ואתי דאורייתא ודחי דרבנן: [9]תרנגולת שברחה וכו': דוחין אין מדדין לא תנינא להא דת"ר [10]מדדין בהמה חיה ועוף בחצר אבל לא את התרנגולת תרנגולת מאי טעמא לא אמר אביי משום דמקפיא נפשה תני חדא מדדין בהמה וחיה ועוף בחצר אבל לא ברה"ר והאשה מדדה את בנה [11]ברה"ר ואצ"ל בחצר ותניא אידך אין עוקרין בהמה וחיה ועוף בחצר אבל דוחין בהן שיכנסו הא גופא קשיא אמרת אין עוקרין אבל דדווי מדדינן [12] הדר אמרת דוחין אין מדדין לא אמר אביי סיפא אתאן לתרנגולת אמר אביי [13]האי מאן דשחיט תרנגולת לכבשינהו לכרעיה בארעא אי נמי נידל להו מידל דדילמא מנח להו לטופריה בארעא ועקר להו לסימנים: **מתני'** [14]אין מילדין את הבהמה ביום טוב אבל מסעדין ומילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת וקושרין את הטיבור רבי יוסי אומר [15]אף חותכין [16]וכל צרכי מילה עושין בשבת: **גמ'** כיצד מסעדין רב יהודה אמר אוחז את הולד שלא יפול לארץ רב נחמן אמר דוחק בבשר כדי שיצא הולד תניא כוותיה דרב יהודה [17]כיצד מסעדין [18]אוחזין את הולד שלא יפול לארץ ונופח לו בחוטמו ונותן לו דד לתוך פיו כדי שינק אמר רשב"ג [19]מרחמין היינו על בהמה טהורה ביו"ט היכי עביד אמר אביי מביא בול של מלח ומניח לה בתוך הרחם כדי שתזכור צערה ותרחם עליו ומזלפין מי שליא על גבי ולד כדי שתריח ריחו ותרחם עליו ודוקא טהורה אבל טמאה לא מ"ט טמאה לא מרחקא ולדא ואי מרחקא ולדא לא מקרבא: [20]למילדין את האשה וכו': מכדי תנא ליה מילדין את האשה וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן [21]אם היתה צריכה לנר חבירתה מדלקת לה את הנר ואם היתה צריכה לשמן חבירתה מביאה לה שמן ביד ואם אינו ספק ביד מביאה בשערה ואם אינו ספק בשערה מביאה לה בכלי אמר מר אם היתה צריכה לנר חבירתה מדלקת לה את הנר פשיטא [22]לא צריכא בסומא מהו דתימא כיון דלא חזיא אסור קא משמע לן איתובי מיתבא דעתה סברא אי איכא מידי חזיא חבירתא ועבדה לי: אם היתה צריכה לשמן וכו': [23]תיפוק ליה משום סחיטה רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו אין סחיטה בשיער רב אשי אמר אפי' תימא יש סחיטה בשיער מביאה לה בכלי דרך שערה [24]דכמה דאפשר לשנויי משנינן אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן שהקבר פתוח בין אמרה צריכה אני [25]בין לא אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת נסתם הקבר בין אמרה צריכה

בשר תפוח. מסריח: **לחתול.** לא מזיק ליה אלא דנחש שלף הנחשים היא אוכלת: **מפני הסכנה.** שמא ישתה אדם מהם: **מתני' כופין סל בפני האפרוחים.** אשמעינן דכלי ניטל לדבר שאינו ניטל בשבת ורבי יצחק משני לה [26]בפ"ג בגליך למקומו: **שברחה.** מן הבית: **דוחין.** בידים: **מדדין עגלים.** אוחז בצוארו ובגלדין וגוררו ומסייעו [27] ומנענע לו ברגליו: **אשה מדדה את בנה.** אוחזתו בזרועותיו מאחוריו ומסייעתו והוא מניע רגליו והולך: **שנוטל אחת ומניח אחת.** שהתינוק מניע את רגליו כשמניח אחת מגביה אחת: **אבל גורר אסור.** מפני שנושאתו: **גמ' ואי לא.** כגון שהמים עמוקין: **הא קמבטל כלי מהיכנו.** דמשהיתה תחתיה אין יכול לטלטלן דדומה לסותר בנין [28] מדרבנן: **צער בעלי חיים דאורייתא.** שנאמר עזוב תעזוב עמו[29] ואיכא מאן דדרים טעמא דקרא משום צער בעלי חיים באלו מלאכות (ב"מ דף לב:): **מדדין לא.** שלא יהא אוחזה בגפיה ורגליה נוגעין לארץ ומוליכה: **דמקפיא נפשה.** מגבהת עצמה מן הארץ ומנלא זה מטלטל אבל אוחזים כשאוחזין בגפיהן הן מהלכין ברגליהן. ומיהו ברה"ר לא משום שמא יגביה מן הארץ ומנלא וטאלן דסתמא כרבנן דפליגי עליה דרבי נתן בהמלגיע (לעיל דף לד.) גבי המוליא חיה ועוף בין חיין בין שחוטין חייב. והאשה מדדה את בנה אפילו ברה"ר דאי נמי מגביה ליה חי וטאלן את עצמו דהכי מוקמינן התם דבאלדם מודו רבנן לרבי נתן: **מקפיא.** כגון אקפו ידייכו דחגיגה (דף טז:): **אין עוקרין.** רגליה לגמרי מן הארץ דמוקלקה היא לטלטלה: **דדווי מדדינן.** אוחזה בשני לדייה בידו ומדלה והוה טלטול טפי מדחייה שדחפה מאחריה: **סיפא.** דקתני דוחין אבל לא מדדין: **אתאן לתרנגולת.** וריש בשאר עופות: **לכבשינהו לכרעיה בארעא.** כדי שיתכפלו ולא יוכל להתחזק עליהן: **אי נמי לידלינהו.** יגביהו שלא יהו רגליו נוגעות לארץ: **מתני' מסעדין.** מפרש בגמרא: **חכמה.** מילדת: **אין מילדין את הבהמה ביום טוב.** דאיכא טרחא יתירה: **אבל מסעדין.** אותה ביו"ט: **ומיילדין אשה בשבת.** ואין צריך לומר שמסעדין וכל שכן ביום טוב: **וקושרין הטיבור.** של ולד שהוא ארוך שאם לא יתקשר ויכרך בשוס דבר יצאו מעיו אם יגביהו התינוק: **גמ' דוחק.** בבשר של בהמה לפניס שיהא הולד בולט לחוץ: **ונופח לו בחוטמו.** שנחיריו סתומין לו בריריו: **ונותן דד.** של אמו בתוך פיו: **מרחמין.** מאהבין את ולדה עליה: **בול של מלח.** מלא אגרוף דבייב לה וזוכרת צער לידה ומרחמה את הולד אם רחקתו: **מי שליא.** שורין את השליא במים: **לא מרחקא.** אין דרכה לרחק: **מביאה לה שמן.** דרך רה"ר: **ביד.** בכפה ולא בכלי דכמה דאפשר משנינן: **בשערה.** סכה שערה שמן וכשבאה אצלה מקנחתו ואין כאן חילול שבת כיון שאין דרך הוצאה בכך: **פשיטא.** דהא פקוח נפש דוחה שבת: **תיפוק ליה משום סחיטה.** למה לא הביאה לה בכלי שלא תחלל שבת בהוצאה הכא נמי הא קמחללה בסחיטה: **אין סחיטה בשיער.** שהוא קשה ואין בולע: **דרך שערה.** כורכת הכלי בראשה בשערה: **חיה.** יולדת: **קבר.** בית הרחם: צריכה

כג א מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כה סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שח סעיף לט:

כד ב מיי' פי"ח מה' שה הלכה טז סמג שם טוש"ע שם סעיף מא:

כה ג מיי' פכ"ה שם הלכה כו וסמג שם טוש"ע א"ח סימן שה סעיף יט:

כו ד מיי' פי"ג מהלכות רוצח וש"נ הלכה יג סמג עשין פ פא ולאוין קסט טוש"ע ח"מ סימן ערב סעיף ט בהג"ה:

כז ה ו מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה כו סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שה סעיף מ:

כח ז שם סעיף מא:

כט ח [ומיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' יד] סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' כד סעיף כ [וברב אלפס חולין פ"ב דף רפא]:

ל ט י מיי' פ"ד מהל' יו"ט הלכה טז סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן שלב סעיף א וסימן תקכג סעיף ג:

לא כ מיי' שם טוש"ע שם ס"ד:

לב ל מ נ מיי' פ"ג מהלכות שבת הלכה יא סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שלז סעיף א:

מוסף רש"י

והא קא מבטל כלי מהיכנו. שהיה מוכן מתחילה לטלטלו ועכשיו עושהו מוקלקל (לעיל מג.) דשוב לא יטלם משם ודמי לסותר (לקמן קנד:).

רב נסים גאון

צער בעלי חיים דאורייתא. מה שאמר הקב"ה [שמות כג] כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו, ואמרו בבבא מציעא בפרק אלו מציאות [דף לב] מצוה מן התורה לפרוק, דקסבר תנא דידן צער בעלי חיים דאורייתא, ורבי יוסי הגלילי סבר צער בעלי חיים דרבנן. וסבר (אביי) [רב יהודה] בכאן כתנא קמא דצער בעלי חיים דאורייתא. **וביטול כלי מהיכנו דרבנן.** משכחת לה בפרק כירה [לעיל דף מב] דתנן אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן. ואמר רב חסדא אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל ביצתה כו', ופירש רב יוסף טעמא בכך ואמר היינו טעמא דרב חסדא דקא מבטל כלי מהיכנו, והא מרבנן הוא.

סליק פרק מפנין

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואשה מדדה: (ב) גמ' והדר אמרת: (ג) רש"י ד"ה מדדין וכו' ומסייעו לילך ומנענע: (ד) ד"ה והא קא מבטל וכו' לסמוך בנין הס"ד ותמ"ל מ"ס מבטל כלי מהיכנו מדרבנן לער בעלי חיים: (ה) תוס' ד"ה קמ"ל וכו' והכא שרינן משום וכו' היינו לפי שיותר:

גליון הש"ם

גמרא תיפוק ליה משום סחיטה. עיין לקמן דף קמה ע"א תוספות ד"ה כבשים:

רבינו חננאל

דליכא דפליג, ואליבא דב"ה נשנו דתנן ב"ה אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין. **כופין את הסל לפני האפרוחים שיעלו וישרדו.** בחמה שנפלה לאמת המים אם אפשר לה בפרנסה עושין לה פרנסה במקומה, ואם אי אפשר לה בפרנסה מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה. ואף על גב דמבטל כלי מהיכנו, מדרבנן היא וצער ב"ח דאורייתא, ואתיא דאורייתא דחיא דרבנן. **תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתיכנס,** אבל אין מדדין אותה אפילו בחצר משום דמקפיא נפשה, ואע"פ ששאר בהמה חיה ועוף מדדין בחצר אבל לא ברה"ר, תרנגולת אפילו בחצר לא אלא אסור לדדותם אפילו בחצר. **האשה** מדדה את בנה ברה"ר וכ"ש בחצר. והא דאמר ר' יהודה אימתי בזמן שנוטל אחת ומניח אחת אבל אם היה גורר אסור, [היינו] ברה"ר בלבד, שאם נוטל התינוק רגלו אחת ונשען על רגלו האחרת נמצא כמהלך, אבל אם אינו נשען על רגליו אלא כשמדדתו גורר רגליו נמצאת נושאתו ברה"ר ואסור, אבל בחצר מותר לטלטלו ולשאת אותו. **והא** דאמר אביי מאן דשחיט תרנגולת ליכבשינהו לכרעתא בארעא, אי נמי תידלינהו דילמא מנח להן לטופרהא בארעא ועקרה להו לסימנים, הילכתא היא. **מתני' אין מיילדין את הבהמה ביו"ט אבל מסעדין.** כיצד מסעדין, אוחז בולד שלא יפול לארץ ונופח לו בחוטמו ונותן דד לתוך פיו כדי שיינק כו'. וקיי"ל דמסעדין (ומלחמין) [ומרחמין] דתנינן, ביו"ט אבל לא בשבת. **ומיילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת.**

אסיקנא שמדלקת לה חברתה את הנר, ואפילו אם היא סומא מותר להדליק לה נר בשבת דקיי"ל ייתובי מייתבא דעתה סברא אי איכא מידי חזייא חברתאי ועבדא לי. **ואם היתה צריכה לשמן מביאה לה שמן.** כרב אשי דאמר מביאה לה בכלי דרך שערה, נועצת כלי של שמן בשערה כדי שלא [יהא] הוצאה ביד כדרך המוציאין. ומסקנא כמה דאית לשנויי משנינן. ואם צריכה למאכל מביאין לה.

צריכה אני. לחילול: **כין שאמרה אין צריכה אני.** וחברותיה אומרות שהיא צריכה מחללין: **כאגפיה.** בזרועותיה שאינה יכולה להלך: **היה ג' ימים וז' ימים וג' יום.** הוזכרו כה לחילוק הלכות חילול שבת ל' מז' עד השלמת ל' וכן ז' מג' עד השלמת ז': **כל צרכי חולה.** והא היה עד ל' יום סתמא חולה היא: **דבר שאין בו סכנה.** חולה שאם לא יעשו לו רפואה זו אין מסוכן למות ומ"מ צריך הוא לה: **אומר לארמאי ועושה.** אבל דבר שיש בו סכנה ישראל עצמו עושה לו: **לטבילה.** עד ל' יום לא תטבול מפני הצינה: **שאין בעלה עמה.** והיא טובלת לטהרות: **בעלה מחממה.** לאחר טבילה בתשמיש והגוף מתחמם מן הגוף: **מדורה.** היסק גדול: **הקיז דם.** וכ"ש חולה: **נלחו ליה אכפקא דשאגא.** לא מצאו עצים מוכנים להיסק ביום הקזה ולזה ובקעו כסא של תדהר שהוא מעולה בדמיים: **פטורא דיונה.** מין לרז הוא. ורבינו הננאל אמר (א) בוי"ש: (ב) **רבא נלחו ליה ברשיפא.** ספסל: **ויקח מנעלים.** שאין לך ביזוי מן המהלך יחף בשוק: (**מאי) לרכי סעודה.** (לרכי) סעודת הקזה: **ביומא דמלחא.** דהקזה: **דטחלי.** טחול. סומקא חלף סומקא: **עד דנפיק תיבי.** הריח: **מאוניה.** מאזניו מריחין היין: **מריבדא דכוסילתא.** נקבי כלי האומן שבשערו. פלימ"א: **עד דקפי טחליה.** טחול שלו לף ביין: **בר חלתא טרפי.** בן ג' שיש שטענה אמו משנקלט ג' עלין חדשין: **לרבנן.** לתלמידיו: **אמרו נחמן איקלע לגבן.** הרבו בסעודה כאילו אני קועד אצלכם: **בר מהסיא ערמה.** דמפרש ואזיל: **ולא אפשר ליה.** לקנות יין: **לשקול זוזא מבא.** זוז רע ופחות שאינו יולא בהוצאה: **וליזיל לשב חנותא.** ודרך הלוקחים לטוענו תחלה שיהא טוב ויטעוס וכשיתן לו הזוז והחנווני ימצאנו רע ולא יקבלנו והוא ילך לחנות אחרת ויעשה כן: **ואי לא.** דאין לו זוז רע: **ולישוף משחא בלידעיה.** ברקתו והתמריס והשומן מחממין אותו: **כישא מי הוה טבא.** חוט השמש שהוא קשה לאדם כלוס מטיב לו: **היכא דכריך זיקא.** ע) אינדרו"ן שיש בו חלונות והרוח נכנסת בהם ונכרכת ומתגלגלת באינדרו"ן: **דינמא שפי ליה אומנא.** מריקו מדמו כמו השופה יין לחבירו (נ"מ דף ס.): **ומוקי ליה אכרעיעתא.** לא הניח בו דס אלא כדי חיין דהיינו רביעית והדר אתי ליה זיקא ושייף ליה מדס הנותר בגופו ומחסרו משיעורו ומסתכן: **שב לביי ואריחא.** עובי החומה ז' לביים מוטלין לרחבן זה אצל זה דכל לביה ג"ט: **ואריחא.** אריח חצי לביה טפח ומחצה: **ארגיש בנפשיה.** הרגיש בעצמו שהוא נחלש: **חסר חד אריחא.** החומה היתה חסירה מעוביה אריח: בדבר

א) צריכה אני בין לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת רב אשי מתני הכי מר זוטרא מתני הכי אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן שהקבר פתוח בין אמרה צריכה אני ובין אמרה אין צריכה אני מחללין עליה את השבת נסתם הקבר אמרה ב) צריכה אני מחללין עליה את השבת לא אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת א"ל רבינא למרימר מר זוטרא מתני לקולא ורב אשי מתני לחומרא הלכתא כמאן א"ל הלכה כמר זוטרא ג) ספק נפשות להקל מאימתי פתיחת הקבר אמר אבייי ד) משעה שתשב על המשבר רב הונא בריה דרב יהושע אמר ה) משעה שהדם שותת ויורד ואמרי לה ו) משעה שחברותיה נושאות אותה באגפיה עד מתי פתיחת הקבר אמר אבייי שלשה ימים רבא אמר משמיה דרב יהודה שבעה ואמרי לה שלשים אמרי נהרדעי ז) חיה ג' ז' ול' ג' בין אמרה צריכה אני ובין ח) אמרה לא צריכה אני מחללין עליה את השבת ז' אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת אמרה לא צריכה אני אין מחללין עליה את השבת ל' אפי' אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת אבל עושין ע"י ארמאי ט) כדרב עולא בריה דרב עילאי דאמר כל צרכי חולה נעשין ע"י ארמאי בשבת י) וכדרב המנונא דאמר רב המנונא יא) דבר שאין בו סכנה יב) אומר לנכרי ועושה אמר רב יהודה אמר שמואל לחיה ל' יום למאי הלכתא אמרי נהרדעי לטבילה אמר רבא לא אמרן אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה בעלה מחממה כי הא דברתיה דרב חסדא טבלה בגו תלתין יומין שלא בפני בעלה ואצטניאת ואמטוי לערסה בתריה דרבא לפומבדיתא יג) אמר רב יהודה אמר שמואל יד) עושין מדורה לחיה בשבת (בימות הגשמים) סבור מינה לחיה אין לחולה לא בימות הגשמים אין בימות החמה לא יד) (ולא היא ל"ש חיה ול"ש חולה ל"ש בימות הגשמים ול"ש בימות החמה מדאתמר) אמר רב חייא בר אבין אמר שמואל יד) הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפי' בתקופת תמוז שמואל צלחו ליה תכתקא דשאגא רב יהודה צלחו ליה פתורא דיונה לרבה צלחו ליה שרשיפא וא"ל אבייי לרבה והא קעבר מר משום יבל תשחית יג) א"ל בל תשחית דגופאי עדיף לי אמר רב יהודה אמר רב לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח יד) מנעלים לרגליו הקיז דם ואין לו מה יאכל ימכור מנעלים שברגליו ויספיק מהן צרכי סעודה מאי צרכי סעודה רב אמר בשר ושמואל אמר יין רב אמר בשר נפשא חלף נפשא ושמואל אמר יין סומקא חלף סומקא: (סימן שנמסר) טו) שמואל ביומא דעבד מילתא עבדי ליה תבשילא דטחלי ר' יוחנן שתי עד דנפיק תיהיא מאוניה ורב נחמן שתי עד דקפי טחליה רב יוסף שתי עד דנפיק מריבדא דכוסילתא רבא מהדר אחמרא בר תלתא טרפי אמר להו רב נחמן בר יצחק לרבנן במטותא מינייכו ביומא דהקזה אמרו לביתייכו נחמן אקלע לגבן וכולהו אערומי אסירי בר מהאי ערמה דשרי מאן דעביד מילתא ולא אפשר ליה לישקול זוזא מבא וליזיל לשב חנותא עד דטעים שיעור רביעתא ואי לא ליכול שב תמרי אוכמתא ולישוף משחא בצידעיה וניגני בשמשא אבלט אשכחיה לשמואל דגני בשמשא א"ל חכימא דיהודאי בישא מי הוי טבא א"ל יומא דהקזה הוא ולא היא אלא איכא יומא דמעלי בה שמשא בכוליה שתא יומא דנפלה ביה תקופת טז) תמוז וסבר לא איגלי ליה: (היקיל ברוח טעמא שהה סימן) רב ושמואל דאמרי תרוייהו כל המקיל בסעודת הקזת דם מקילין לו מזונותיו מן השמים ואומרים הוא על חייו לא חס אני אחוס עליו רב ושמואל דאמרי תרוייהו האי מאן דעביד מילתא לא ליתיב היכא דכריך זיקא דילמא שפי ליה אומנא ומוקים ליה ארביעתא ואתי זיקא ושאיף מיניה ואתי לידי סכנה שמואל הוה רגיל ועבד מילתא בביתא דשב לביניא ואריחא יומא חדא עבד וארגיש בנפשיה בדק וחסר חד אריחא רב ושמואל דאמרי תרוייהו האי מאן דעביד מילתא ליטעום מידי והדר ליפוק דאי לא טעים מידי אי פגע בשכבא ירקא אפיה אי פגע במאן דקטל נפשא מית אי פגע בדבר

רבא משמיה דרב יהודה אמר **שבעה.** לכאורה משמע דרבא לטעמיה דבפרק הדר (עירובין דף סח.) גבי ההוא יונקא דאישתפוך חמימיה אמר להו רבא ניישיליה לאימיה אם צריכה ניחיימו אגב אימיה דמסתמא ביום שמיני היה קודם מילה שהיה צריך חמין למולו דלאחר מילה מסוכן הוא ובלא אימיה ביום שמיני מחללין עליו שבת והיינו לאחר שבעה דבנסתם הקבר בעינן צריכה מיהו לגישנא דאמרי לה לרבא שלשים תיקשי למה צריכה ועוד דבקונטרס פי' התם ניחיימו אגב אימיה ע"י נכרי וכן פירש ר"ח לכך יש לפרש דאביי ורבא ואמרי לה מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכולהו קיימו כנהרדעי פ): מי

יא) אמרה לא צריכה אני מחללין עליה את השבת ז' אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת אמרה לא צריכה אני אין מחללין עליה את השבת ל' אפי' אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת אבל עושין ע"י ארמאי ט) כדרב עולא בריה דרב עילאי דאמר כל צרכי חולה נעשין ע"י ארמאי בשבת י) וכדרב המנונא דאמר רב המנונא יא) דבר שאין בו סכנה יב) אומר לנכרי ועושה אמר רב יהודה אמר שמואל לחיה ל' יום למאי הלכתא אמרי נהרדעי לטבילה אמר רבא לא אמרן אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה בעלה מחממה כי הא דברתיה דרב חסדא טבלה בגו תלתין יומין שלא בפני בעלה ואצטניאת ואמטוי לערסה בתריה דרבא לפומבדיתא יג) אמר רב יהודה אמר שמואל יד) עושין מדורה לחיה בשבת (בימות הגשמים) סבור מינה לחיה אין לחולה לא בימות הגשמים אין בימות החמה לא יד) (ולא היא ל"ש חיה ול"ש חולה ל"ש בימות הגשמים ול"ש בימות החמה מדאתמר) אמר רב חייא בר אבין אמר שמואל יד) הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה אפי' בתקופת תמוז שמואל צלחו ליה תכתקא דשאגא רב יהודה צלחו ליה פתורא דיונה לרבה צלחו ליה שרשיפא וא"ל אבייי לרבה והא קעבר מר משום יבל תשחית יג) א"ל בל תשחית דגופאי עדיף לי אמר רב יהודה אמר רב לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח יד) מנעלים לרגליו הקיז דם ואין לו מה יאכל ימכור מנעלים שברגליו ויספיק מהן צרכי סעודה מאי צרכי סעודה רב אמר בשר ושמואל אמר יין רב אמר בשר נפשא חלף נפשא ושמואל אמר יין סומקא חלף סומקא: (סימן שנמסר) טו) שמואל ביומא דעבד מילתא עבדי ליה תבשילא דטחלי ר' יוחנן שתי עד דנפיק תיהיא מאוניה ורב נחמן שתי עד דקפי טחליה רב יוסף שתי עד דנפיק מריבדא דכוסילתא רבא מהדר אחמרא בר תלתא טרפי אמר להו רב נחמן בר יצחק לרבנן במטותא מינייכו ביומא דהקזה אמרו לביתייכו נחמן אקלע לגבן וכולהו אערומי אסירי בר מהאי ערמה דשרי מאן דעביד מילתא ולא אפשר ליה לישקול זוזא מבא וליזיל לשב חנותא עד דטעים שיעור רביעתא ואי לא ליכול שב תמרי אוכמתא ולישוף משחא בצידעיה וניגני בשמשא אבלט אשכחיה לשמואל דגני בשמשא א"ל חכימא דיהודאי בישא מי הוי טבא א"ל יומא דהקזה הוא ולא היא אלא איכא יומא דמעלי בה שמשא בכוליה שתא יומא דנפלה ביה תקופת טז) תמוז וסבר לא איגלי ליה: (היקיל ברוח טעמא שהה סימן) רב ושמואל דאמרי תרוייהו כל המקיל בסעודת הקזת דם מקילין לו מזונותיו מן השמים ואומרים הוא על חייו לא חס אני אחוס עליו רב ושמואל דאמרי תרוייהו האי מאן דעביד מילתא לא ליתיב היכא דכריך זיקא דילמא שפי ליה אומנא ומוקים ליה ארביעתא ואתי זיקא ושאיף מיניה ואתי לידי סכנה שמואל הוה רגיל ועבד מילתא בביתא דשב לביניא ואריחא יומא חדא עבד וארגיש בנפשיה בדק וחסר חד אריחא רב ושמואל דאמרי תרוייהו האי מאן דעביד מילתא ליטעום מידי והדר ליפוק דאי לא טעים מידי אי פגע בשכבא ירקא אפיה אי פגע במאן דקטל נפשא מית אי פגע בדבר

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה פתורא דיונה וכו' בוי"ש. נ"ב עלי ברותיס:

גליון הש"ם

גמרא משעה שתשב על המשבר. עיין פ"ז מ"ד דאהלות בר"ש:

רבינו חננאל

מר זוטרא מתני אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן שהקבר פתוח. פירוש הקבר, בית הרחם, בין אמרה צריכה אני ובין אמרה אינני צריכה מחללין עליה את השבת. נסתם הקבר אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת, אמרה אינני צריכה אין מחללין עליה את השבת. ומסקינן לה לשמעתא דא"ל מרימר לרבינא הילכתא כי הא דמר זוטרא ספק נפשות להקל. והוצרכנו לדקדק מאימתי פתיחת הקבר כדי לחלל באותו העת את השבת לעשות צרכי החיה, ואמר אביי משתשב על המשבר, ואמר רב הונא בריה דרב יהושע משעה שהדם שותת ויורד כו'. ודייקינן מדלא אמר רב הונא עד שיתחיל הדם להיות שותת ש"מ קודם שתשב על המשבר קאמר, וכאביי עבדינן ולא מחללי שבתא אלא עד שיהא (שותת) הדם שותת ויורד ותשב על המשבר. אבל בהא דאמר אביי משום רב יהודה עד מתי פתיחת הקבר ג' ימים בלבד אין הלכה כמותו, ולא כרבא דאמר משמיה דרב יהודה שבעה, אלא קיי"ל כנהרדעי דאמרי חיה שלשה שבעה ושלשים. שלשה, בין אמרה צריכה אני בין אמרה איני צריכה, מחללין עליה את השבת. שבעה, אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת, אמרה איני צריכה אין מחללין עליה את השבת, סתמא עבדינן כמר זוטרא לקולא. שלשים, אפילו אמרה צריכה אני, אין מחללין עליה את השבת,

עין משפט נר מצוה

לג א ב ג מיי' פ"ב מהל' שבת הלכה יג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שלא סעיף ג:

לד ד מיי' שם טוש"ע שם ס"ד:

לה ה מיי' שם הלכה י סמג שם טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף יז:

לו ו מיי' שם הלכה יד סמג שם טוש"ע א"ח סימן שלא סעיף ו:

לז ז מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן שכח סעיף יח:

תורה אור השלם

1 כִּי תָצוּר אֶל עִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְתָפְשָׂהּ לֹא תַשְׁחִית אֶת עֵצָהּ לְנַדֵּחַ עָלָיו גַּרְזֶן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לָבֹא מִפָּנֶיךָ בַּמָּצוֹר:

דברים כ יט

לעזי רש"י

בוי"ש. עץ תאשור. **פלימ"א [פלימיא"ה].** איזמל (להקות דם).

מוסף רש"י

ספק נפשות להקל. דיני נפשות, דכתיב והצילו העדה כתיב (כתובות סו. ב"ק מד: סנהדרין עט). **מדורה.** היסק גדול (ערובין עט). **דעבד מילתא.** הקזה (חולין קיא.).

רבינו חננאל (המשך)

אלא עושין לה ע"י ארמאי כדרב עולא בריה דרב עילאי דאמר כל צרכי חולה נעשין ע"י ארמאי בשבת, וכדרב המנונא דאמר דבר שאין בו סכנה אומר לגוי ועושה. חיה לא תטבול בתוך שלשים יום שמא תצטנן. אמר רבא לא אמרן אלא שאין בעלה עמה, אבל בעלה [עמה בעלה] מחממה. **אמר רב יהודה אמר שמואל עושין מדורות לחיה בשבת, סבור מינה לחיה אין לחולה לא [בימות הגשמים אין] בימות החמה לא וכו'.** ומסקינן משמא דשמואל הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה ואפילו בתקופת תמוז, שמעינן מינה אפילו לחולה ואפילו בימות החמה. **שמואל צלחו ליה תכתקא דשאגא.** פי', שמואל הקיז דם ולא היה לו עצים מוכנים להדליק ולהתחמם בהן, ובקעו לו שידה שהיו עציה עצי שאגא והן יקרים להודיע שאם יתחמהמה עד שיביאו לו עצים יסתכן, וכדמתרג' ריבקע עצי העולה, וצלח אעי דעלתא. **רב יהודה צלחו ליה פתורא.** פי' שולחן העשוי מעצי יונס והן יקרים, פי' יאבנוס. **ורבה צלחו ליה שרשיפא,** והוא הדום לכסא. וכולן טעם אחד, שאם לא ימהרו להתחמם יסתכנו. **פי' זוזא מבא,** זוז מעוך, שנתמעך מטבע הצורה ונראה כאסימון. **דעביד מילתא,** באותו היום שמקיז דם.